

Kjærlighet er ikke alt

Simone de Beauvoirs etiske og eksistensfilosofiske perspektiv

Love is not everything

Simone de Beauvoir's ethical and existential philosophical perspective

Tove Pettersen

Professor i filosofi, Senter for tverrfaglig kjønnsforskning, Universitetet i Oslo

Pettersens forskningskompetanse ligger i feltet feministisk filosofi, moralfilosofi og filosofihistorie, med særlig vekt på omsorgsetikk og Simone de Beauvoirs eksistensfilosofiske etikk. Hun har publisert en rekke artikler og bøker både nasjonalt og internasjonalt og var blant annet leder av forskernettverket The International Simone de Beauvoir Society (2016–2019). Hennes siste publikasjoner er «Feminist Care Ethics: Contributions to Peace Theory» (2021), «Den gamle (mannen) som Den andre» (2020), «Simone de Beauvoir and the 'Lunacy' Known as 'Philosophical System'» (2020) og «Caring for More Than Humans: Ecofeminism and Care Ethics in Conversation» (2020).

tove.pettersen@stk.uio.no

Sammendrag

I denne artikkelen diskuterer jeg hvorfor Simone de Beauvoirs syn på kjærlighet, slik det blant annet kommer til uttrykk i *Det annet kjønn* gjennom skillet mellom autentisk og inautentisk kjærlighet, må forstås som grunnlagt på den eksistensialistiske frihetsetikken hun først utviklet i *Tvetydighetens etikk*. Jeg argumenterer også for at Beauvoirs teori utfordrer andre eksistensialisters syn på kjærlighet: Vi er hverken dømt til ensomhet eller endeløse konflikter med andre. Ekte kjærlighet er mulig, men likevel ikke det absolutte og endelige mål i våre liv. Med dette synet utfordrer Beauvoir også den tradisjonen som forfekter at kjærlighet må forstås som en union; at to individer smelter sammen til ett. For Beauvoir er en slik union hverken mulig eller ønskelig, ekte kjærlighet må alltid være grunnlagt på frihet.

Nøkkelord

Simone de Beauvoir, kjærlighet, frihet, eksistensialistisk etikk, eksistensfilosofi

Abstract

In this article I discuss why Simone de Beauvoir's view on love, as expressed in among other works *The Second Sex* through the distinction between authentic and inauthentic love, must be understood as founded on the existentialist ethics she first developed in *The Ethics of Ambiguity*. I further argue that Beauvoir's theory of love challenges other existentialists' views: According to Beauvoir, we are not doomed to loneliness, nor to endless conflicts with others. Authentic love is possible, but nevertheless not the absolute and ultimate goal of our lives. With this view, Beauvoir also challenges those who advocate love as a union; that two individuals merge into one. For Beauvoir, such a union is neither possible nor desirable, as authentic love always must be founded on freedom.

Keywords

Simone de Beauvoir, love, freedom, existentialist ethics, existential philosophy

«Ekte kjærlighet burde baseres på den gjensidige anerkjennelsen av to friheter» hevder den franske filosofen Simone de Beauvoir (2000, s. 771), først da kan den være en glede og en berikelse i menneskers liv. En kjærlighet som ikke er grunnlagt på en slik gjensidighet utgjør imidlertid «en dødelig fare» (Beauvoir, 2000, s. 773), særlig for kvinnen: I kjærlighetens navn risikerer hun å ofre seg for «barna, ektemannen, hjemmet, eiendommen, Fedrelandet og Kirken» (Beauvoir, 2000, s. 292) og dermed bli lemlestet som person.

I denne artikkelen argumenterer jeg for at Beauvoirs syn på kjærlighet, slik det blant annet kommer til uttrykk i *Det annet kjønn* (2000, først utgitt i 1949) gjennom skillet mellom autentisk og inautentisk kjærlighet, er grunnlagt på den eksistensialistiske frihetsetikken hun utviklet i *Tvetydighetens etikk* (2009, først utgitt i 1947). Jeg viser hvorfor den inautentiske kjærligheten både er kjønnnet, uetisk og dømt til å feil; bare den autentiske kjærligheten hvor «hver av dem anerkjenner hverandre gjensidig som subjekt [og] likevel forbli[r] en annen for den andre» (Beauvoir, 2000, s. 754) kan være etisk og kanskje lykkes. For å underbygge denne lesningen av Beauvoirs syn på kjærlighet drøfter jeg først noen grunntrekk i hennes etikk. Deretter diskuterer jeg hvordan kjønnebegrensninger av friheten gjør kjærlighet til andre mennesker inautentisk, og hva som skal til for å endre dette.¹ Avslutningsvis argumenterer jeg også for at Beauvoirs teori om kjærlighet – at ekte kjærlighet er mulig hvis den er grunnlagt på to friheter i en likeverdig, men dog ikke altoppslukende relasjon – utfordrer flere andre posisjoner. Beauvoirs teori representerer nemlig et alternativ til det innflytelsesrike synet på kjærlighet som en union (Nozick, 1989; Platon, 2007) og til teorier innenfor den eksistensfilosofiske tradisjonen hun selv er del av, hvor kjærligheten enten forstås som umulig (Sartre, 2005) eller altoppslukende (Kierkegaard, 1999). Før detaljer i Beauvoirs etikk og teori om kjærlighet utdypes, vil jeg gi et riss av et filosofisk kjærlighetslandskap teorien hennes kan relateres til.

1. Kjærlighetens filosofiske landskap

Hva er kjærlighet? Dette har opptatt filosofer siden antikken, og en måte å nærme seg spørsmålet på, er å skille mellom ulike typer kjærlighet basert på hva den rettes mot. Kjærlighetsobjektene kan grovt sett deles i tre: Vi kan elske ikke-mennesker, andre mennesker og oss selv. Blant det vi kan elske av «ikke-mennesker» finner vi filosofi, som jo betyr «kjærlighet til visdom».² Vi kan altså elske aktiviteter som filosofi og vitenskap, men også håndverk og friluftsliv. Vi kan også elske dyr, steder, natur, verden, kunst og ideer.³

Når det gjelder andre mennesker, kan vi skille mellom kjærlighet til den generaliserte og den partikulære andre. Elsker vi den generaliserte andre, mennesker vi ikke har en personlig relasjon til, kan vi snakke om nestekjærlighet. Rettes kjærligheten mot partikulære andre, mennesker vi har en personlig relasjon til, kan det være snakk om romantiske partnere, venner og/eller familie. Vi kan også elske oss selv. Egenkjærlighet spiller en viktig,

-
1. Når Beauvoir skriver om undertrykking og frihet, om likeverdige og asymmetriske kjærlighetsrelasjoner, gjør hun det først og fremst med utgangspunkt i et kjønnnet perspektiv. Det er imidlertid ikke umulig å utvide hennes analyser til også å omfatte for eksempel klasse, etnisitet og alder. Det vil ikke bli gjort her. I artikkelen «Den gamle (mannen) som den andre» (2020b) viser jeg hvordan Beauvoirs analyse av forholdet mellom kjønnene kan anvendes på alder og klasse.
  2. «Visdommen er noe av det skjønneste av alt; Eros er kjærlighet til det skjønneste, og følgelig må Eros være filosof» (Platon, 2007, xxii).
  3. Det er kulturelle og språklige variasjoner i hvordan kjærlighet til ikke-mennesker uttrykkes. Amerikanere «elsker» gjerne både iskremen, baseball og kjæresten. På norsk er vi mer tilbakeholdne med å bruke «elske» på ting og aktiviteter. Vi skiller mellom mennesker og ikke-mennesker og sier vanligvis at vi «liker» iskrem, er «glad i» å spille baseball og bruker «elsker» om de aller nærmeste.

men ulik rolle i mange teorier. For Kant er egenkjærlighet noe som må overvinnnes, mens Aristoteles betrakter (den rette formen for) egenkjærlighet som grunnlaget for andre former for kjærlighet. Beauvoir er hovedsakelig opptatt av kjærlighet mellom partikulære andre, særlig mellom romantiske partnere, mor og barn og mellom venner. Men også generalisert kjærlighet, både til Gud og menneskeheten, blir omtalt. Som vi skal se, spiller egenkjærlighet en viktig rolle i Beauvoirs analyse; kvinner forventes nemlig å elske andre mer enn seg selv.

I forsøket på å begripe kjærligheten kan differensieringen av kjærlighetsobjektene kompletteres med en begrepsanalyse hvor de ulike typene forsøkes definert. Både i antikken, bibelen og middelalderen finnes det flere innflytelsesrike kjærlighetsbegrep.⁴ En nyere krysskulturell undersøkelse identifiserte 604 ord for kjærlighet, klassifisert i 14 kategorier (Lomas, 2018). Typologiseringer gir imidlertid ikke svar på det metafysiske spørsmålet «hva er kjærlighet?», men kan danne utgangspunktet for refleksjoner over hva som er likt og ulikt mellom de forskjellige typene.⁵ Beauvoirs diskusjon illustrerer at begrepsanalyser også må inkludere kjønnede forskjeller: Ordet «kjærlighet» har på ingen måte den samme betydningen for begge kjønn, skriver hun. Dette er, skal vi se, en årsak til alvorlige misforståelser som skiller kvinner og menn fra hverandre og gjør at den romantiske kjærligheten for menn «blir en kilde til liv», mens den for kvinner er en «dødelig fare» (Beauvoir, 2000, s. 773).

For å svare på hva kjærlighet er, kan vi også foreta en fenomenologisk tilnærming: Hvilke karakteristiske trekk har det som erfares som kjærlighet, hva er felles og forskjellig i opplevelsen av kjærlighet til eksempelvis fedrelandet og nære venner? Beauvoir gir en fenomenologisk utlegning av kjærligheten, men ikke fra et forutsetningsløst perspektiv i en «objektiv verden» slik Merleau-Ponty intenderer (1994, s. 8). I *Det annet kjønn* beskriver hun hvordan kjærlighet erfares av kvinner i ulike kontekster. Hun analyserer, som jeg vil vise, deretter disse erfaringene med utgangspunkt i sin eksistensfilosofi og kommer så med en normativ evaluering. Med utgangspunkt i den eksistensialistiske etikken blir kjærligheten altså gjenstand for vurdering: For Beauvoir er kjærligheten hverken amoralsk eller kjønnsnøytral.

I undersøkelsen av kjærlighet er det også mulig å spørre hva kjærlighet er et uttrykk for, enten vi nærmer oss den begrepsanalytisk eller fenomenologisk: Er kjærlighet et begjær, en emosjon eller affekt, holdning, dyd, eller kanskje en «skjebnebestemt» eller «guddommelig inngripen» i våre liv? Hva skiller kjærlighet fra forelskelse, beundring, omsorg og empati – og hvilken rolle spiller fornuft og vilje? For Beauvoir, slik jeg tolker henne, har kjærligheten sin kilde i menneskets grunnleggende behov for tilknytning. Det som kjennetegner vår subjektivitet er nemlig bevegelsen *mot* andre mennesker, ikke bort fra dem (Beauvoir, 2009, s. 73). «Vi har behov for den andre for at vår eksistens skal bli begrunnet og nødvendig [...]. Bare den andres frihet er i stand til å gjøre min væren nødvendig. Mitt essensielle behov er altså å ha frie mennesker overfor meg» (Beauvoir, 2009, s. 73). Slik forstått, har kjærligheten faktisk ikke noe annet mål enn å forbinde oss med andre frie mennesker. Kjærlighet motiverer derfor også til handling: Vi søker relasjoner, og vi handler for å etablere og opprett-

4. I antikken finnes *eros* (erotisk/lidenskapelig kjærlighet), *philia* (vennskap), *agape* (universell kjærlighet), *pragma* (moden langvarig kjærlighet), *philutia* (egenkjærlighet) og *ludus* (lekende kjærlighet). I bibelen finner vi *eros*, *storge* (familier kjærlighet) *philia* og *agape*, og i middelalderen *eros*, *agape* (Guds ubetingede kjærlighet til menneske) og *caritas* (syntesen av *eros* og *agape*).

5. Damaris Cuddworth Masham (1659–1708) poengterer for øvrig i verket *Discourse concerning the love of God* (1696) at en metafysisk avklaring av kjærligheten uansett er meningsløs om vi ikke først har erfaring: Vi kan ikke elske Skaperen om vi ikke først elsker skaperverket, og vi elsker skaperverket først når vi *erfarer* det. Uten først å ha erfart hva kjærlighet er, kan vi ikke vite om vi faktisk elsker Gud.

holde dem. I de bånd vi knytter ligger det også følelser; for kjærlighet og tilknytning kan selvsagt føles. Men følelser er ikke nødvendigvis flyktige og ukontrollerbare, de er forbundet med valg. En følelse, skriver Beauvoir, er et engasjement som strekker seg ut over øyeblikket, og det er bare opp til individet selv å skape, opprettholde eller endre dette (2000, s. 567; 2009, s. 34). Og fordi vår tilknytning til andre også har med valg å gjøre, er Beauvoirs syn på kjærlighet nært forbundet med hennes etikk.

2. Beauvoirs etikk som inngang til kjærlighet

Med de to moralfilosofiske essayene *Pyrrhos* og *Cineas* og *Tvetydighetens etikk* (2009, først utgitt i henholdsvis 1944 og 1947) fremsetter Beauvoir som den eneste i sin samtid en eksistensialistisk etikk. I denne etikken argumenterer hun for at frihet – ikke nytte, dyd, omsorg eller rettferdighet – er den mest grunnleggende normative verdien. Uten frihet kan vi nemlig ikke velge å leve på en måte fremfor en annen. Fordi alle verdier, slik Beauvoir ser det, er menneskeskapt – de er ikke gitt av gud, naturen eller tradisjonen – er det å foreta egne livsvalg det som gir våre liv innhold og mening (Pettersen, 2009; 2015). Selv sier Beauvoir det slik: «Å være fri er det samme som å kontinuerlig velge, det er en kontinuerlig avdekking av væren. Det er gjennom de prosjekter vi velger at de etiske verdiene blir skapt. Frihet er den kilden hvorfra all mening og all verdi oppstår» (2009, s. 24). En grunntanke i Beauvoirs eksistensialistiske etikk er videre at våre valg, også i kjærligheten, skal være autentiske: Vi skal velge i overenstemmelse med våre egne verdier og ønsker, selv om dette for eksempel bryter med konvensjoner. Det kan vi gjøre fordi vi, i kraft av å være mennesker, har en medfødt kapasitet til å velge. Vi er utstyrt med vilje, bevissthet og rasjonalitet og kan skape mening i våre egne liv: Vi har *ontologisk frihet* (Arp, 2001; Pettersen, 2009; 2015). Men det er ikke dermed sagt at vi rent faktisk kan velge fritt.

Beauvoir insisterer på at valg preges av situasjon; det finnes hindringer for utøvelsen av den ontologiske friheten. Politiske og materielle forhold kan sette rammer for hvor fritt vi kan velge. Hvis det for eksempel er forbudt å velge likekjønnede partnere, eller at alle våre krefter brukes til å kjempe mot fattigdom og sykdom, blir frie valg i kjærligheten hindret. Det finnes også kulturelle barrierer. Kjønnede og religiøse forestillinger kan influere våre ønsker, forventninger og begjær slik at vi ikke kan sies å velge fritt (Beauvoir, 2000; Hirschmann, 2003). I *Tvetydighetens etikk* kaller Beauvoir en slik internalisering av myter og sosiale normer for «mystifikasjon». Mystifikasjon kan forstås som en form for dominans som begrenser vår kapasitet til å velge fritt, men ikke gjennom eksplisitt maktbruk. Det dreier seg om at bestemte forestillinger blir naturalisert og innprentet i aktøren, den handlende kan derfor bli manipulert eller villedet. Evnen til å velge fritt kan skades, og handlingsrommet kan innskrenkes. Beauvoir undersøker altså hvordan valg konstitueres, og hennes poeng er at valg ikke utelukkende tas av individet i et indre, rasjonelt og lukket rom, men påvirkes og formes av ytre faktorer. Situasjon påvirker i hvilken grad – og for hvem – kjærligheten blir en byrde eller en berikelse. For å velge må vi altså ha *konkret frihet*, et mulighetsrom. Kjærlighet er derfor ikke bare personlig, den er også politisk, historisk og sosialt betinget (Pettersen, 2009; 2015).

Men sett at vi hadde ubegrenset frihet, kunne vi da velge å gjøre akkurat som vi ville? Svaret er nei:

Mennesket er fritt, men det finner sin lov i selve friheten. For det første må mennesket ta ansvar for sin frihet og ikke flykte fra den, og det tar ansvaret for friheten gjennom en konstruktiv bevegelse: man eksisterer ikke uten å handle; og likedan gjennom en negativ bevegelse som avviser undertrykkelse både for egen del og for andres. (Beauvoir, 2009, s. 179)

Hvis vi betrakter menneskets frihet som et grunnleggende gode, må vi også velge å gjøre friheten til den høyeste normative verdien. Dette er den *moralske friheten*, hjørnesteinen i Beauvoirs etikk (Pettersen, 2009; 2015). Den moralske friheten legger føringer på hvordan vi kan handle og spiller dermed en avgjørende rolle i kjærligheten: Også i kjærligheten må vi ta ansvar for friheten, både vår egen og andres.

Det er på bakgrunn av denne eksistensialistiske frihetsetikken Beauvoir i sin analyse skiller mellom to hovedtyper av kjærlighet til andre mennesker, en autentisk og en inautentisk (Pettersen, 2017). Autentisk kjærlighet bygger på moralsk frihet; en frivillig og gjensidig anerkjennelse av egen og andres frihet. Den autentiske kjærligheten er altså etisk. Den kan skape den aller høyeste formen for frihet – den moralske friheten – og den kan bringe glede og realisere vår menneskelighet (Beauvoir, 2015, s. 76–80). Inautentisk kjærlighet derimot, lukker og begrenser friheten og er derfor uetisk. Den er ulykksalig, den avstedkommer avhengighet, utnyttelse og undertrykking. *Det annet kjønn*, hvor hun anvender sin eksistensialistiske etikk på kvinners situasjon, kan leses som en diskusjon av hvordan og hvorfor den kjærligheten som utspiller seg på patriarkalske premisser er inautentisk og uetisk. Inautentisk kjærlighet manifesterer seg som følge av mystifikasjon: Det patriarkalske syn på forholdet mellom kjønnene hvor «Han er Subjektet, han er Det absolutte: hun er Den andre» (Beauvoir, 2000, s. 36) har blitt internalisert og naturalisert. Dette begrenser kvinners frihet, både den ontologiske, den konkrete og den moralske. Konsekvensen er at kvinner «velger» å være ufrie objekter fremfor suverene subjekter, og at menn forventer dette – også i kjærlighetsrelasjoner. Dette forklarer videre hvorfor det er kjønnete forskjeller i hvordan kjærligheten oppfattes og uttrykkes, ikke bare i den heterofile romanistiske kjærligheten.

3. Kjønn og egenkjærlighet

Et av de mest karakteristiske trekkene ved den inautentiske kjærligheten, er kvinners forsakelse. Som Den andre, forventes hun å oppgi sin frihet, sine interesser, sine egne mål, i ekteskapet også sitt eget navn, for kjærlighetens skyld. Forventningen om kvinners hengivenhet gjennomsyrrer hvordan kvinners og menns forventninger og begjær for hverandre uttrykkes: Han *vil* at hun skal være Den andre, og hun *vil* gjøre seg selv til et objekt. I den inautentiske romantiske kjærligheten er en kvinne som elsker, en kvinne som kneler, skriver Beauvoir (2000, s. 774; 2015, s. 76). Hun vil at en annen skal dominere og bestemme, og jo mer hun overgir seg, jo mer beundret og priset blir hennes kjærlighet – både av kvinner og menn.

Forventningen om kvinners selvoppofrelse og hengivenhet kommer ikke bare til uttrykk i romantisk kjærlighet. I rollen som døtre, hustruer, mødre og troende er disse forventningene til stede, og styrken i kvinners kjærlighet måles i forhold hvor mye de oppgir av egen lykke, frihet og selvbestemmelse. I Beauvoirs roman *De uadskillelige* sier for eksempel den unge Andrée som ligger på dødsleiet til sin mor: «I alle familier er det svinn, hos oss var det meg» (2021, s. 166). Som 17-åring reflekterer Beauvoir i sin dagbok over sin rolle i et potensielt ekteskap: «Han trenger bare å introdusere meg til sitt liv, ingenting vil forandres for ham. Men jeg, jeg må oppgi alt» (2006, s. 135). Dette poenget tar Beauvoir senere opp i *Det annet kjønn* hvor hun hevder at selv den mest lidenskapelige mannen aldri helt oppgir seg selv; for mannen er kjærligheten bare én av mange andre verdier i livet. For kvinnen blir imidlertid kjærligheten altoppslukende, hun blir et vedheng til hans liv (Beauvoir, 2000, s. 746). Hun adresserer også måten den troende kvinnen hengir seg til Gud på: Med glede slikker hun oppkast og drikker «det vannet hun nettopp har vasket de spedalskes hender og føtter i» (Beauvoir, 2000, s. 780). Selvoppofrelsen i den inautentiske kjærlighetens navn kan

lede til fornødelse og tilintetgjørelse av seg selv, noen ganger med sadomasochistiske tendenser (Beauvoir, 2000, s. 780–781).

Den selvpoffrelsen som preger kvinners inautentiske kjærlighet har ingenting med deres natur å gjøre, selv om det har blitt forsøkt forklart slik (Deutsch 1946; Freud, 1995; Schopenhauer, 1851). Beauvoirs forklaring er at både kvinner og menn har internalisert vår kulturs myter om kjærlighet hvor kvinnen er objektet, mannen er subjektet. Måten kjærlighet uttrykkes på er altså, langt på vei, et produkt av sosial konstruksjon. Når kjærlighet forstås som at kvinnen skal oppgi sin suverenitet, vil det grunnleggende menneskelige behovet for tilknytning komme til uttrykk i bestemte kulturelle forkledninger. Beauvoirs beskrivelse av den inautentiske kjærligheten er således en redegjørelse for en kjærlighet som utspiller seg på patriarkalske premisser. Vi kan legge merke til at enten den rettes mot partikulære eller generaliserte andre, har den ett distinkt kjennetegn: Kvinnens kjærlighet skal være altruistisk. Egenkjærlighet gjelder ikke for henne. Hun skal ikke elske seg selv som det subjektet hun faktisk er, men forsake sin suverenitet for andres skyld. Men frihet er en del av å være menneske. Derfor er undertrykking av frihet ikke bare uetisk. Med mindre vi befinner oss i ekstreme situasjoner, er undertrykking av menneskers frihet også dømt til å mislykkes. Hvorfor det er slik kan forklares gjennom Beauvoirs begreper om transcendens og immanens.

Transcendens og immanens referer både til de domenene som historisk er tildelt kjønnene og til to drifter i menneskets natur. Når det gjelder menneskenaturen, representerer immanens trangen til å være passiv, det er fristelsen til å bli værende i det gitte, til å unngå risikoen og innsatsen som kreves for å engasjere seg i verden. Transcendens er den motsatte drivkraften, det er hangen til å være aktiv, kreativ og produktiv. Den får oss til å strekke oss mot verden og fremtiden, til å engasjere oss i andre mennesker og prosjekter, den kan fylle våre liv med mening. Immanens og transcendens er to motstridene, ja tvetydige, krefter i mennesket. Den autentiske kjærligheten blokkerer ikke transcendenten og er således én vei til frihet. Den inautentiske kjærligheten stenger derimot de elskende inne i immanensen. Men ønsket om å transcendere lar seg ikke avsverge, heller ikke gjennom iherdige forsøk på selvpoffrelse: «Intet eksisterende vesen gir noen gang avkall på sin transcendens, selv når den fornektet hardnakket», skriver Beauvoir (2000, s. 524). Å hindre et menneske i å transcendere er å lemleste det.

4. Myten om en romantisk union

Et annet karakteristisk trekk ved kvinnens inautentiske kjærlighetsatferd er forsøkene på å skape en union. I den romantiske kjærligheten vil hun ikke bare hengi seg til mannen, hun forsøker også iherdig å få ham til å vie seg fullstendig til henne. Hun vil, slik Beauvoir beskriver det, så gjerne ha ham inn i en tidløs union og krever at hans følelser skal være absolutte og evige (2000, s. 754–773).

Forestillingen om kjærlighet mellom kvinne og mann som en tidløs union er gammel. Myten om mannekvinnen som Zeus kløyvde i to, og lengselen etter å gjenopprette den opprinnelige helheten, har inngått i vår kulturs forestilling om romantisk kjærlighet siden antikken. Muligens hører vi ekkoet av Aristofanes fortelling når metaforer som «beslektet sjel», «en bedre halvdel», «den ene» og «den rette» brukes om romantiske partnere (Marino, 2019, s. 72).⁶ Unionsforestillingen blir også integrert i forestillingen om ekteskapet når romantisk

6. «Så urgammel er da menneskets gjensidige kjærlighet, den som forener oss i vår opprinnelige form, gjør to til én, og bringer legedom til menneskenaturen. Og slik er vi hver især bare et annet menneskes komplementærdel, kløvet som flyndrene, to av én, og alle søker vi alltid etter vår make» (Platon, 2007, s. 42).

kjærlighet på 1700-tallet blir forstått som del av dette arrangementet; den handler ikke lenger bare om eiendom, sosiale forbindelser, arbeidsfellesskap og reproduksjon (Coontz, 2006). I *Rettsfilosofien* (Hegel, 2006, først utgitt i 1821) hevder G.W.F. Hegel at ekteskapet er «to personers frie samtykke til å *ville være én person*, og oppgi sine naturlige og individuelle personligheter i denne enheten» (2006, s. 216).⁷ Blant samtidige filosofer er Robert Nozick (1989) en sentral forsvarer av unionssynet: To personer skaper en ny enhet, et «vi» med felles interesser, ønsker og vilje. I dagens populærkultur, som på Beauvoirs tid, finnes også forestillingen om romantisk kjærlighet som union. Romantiske relasjoner er typisk forstått som kun mellom to parter som har seksuell omgang og er monogame, det eksisterer kjærlige følelser mellom dem, relasjonen er forventet å være uoppløselig og livsvarig, og den danner rammen for oppfostring av barn (Coontz, 2006, s. 48; Shanley, 2004, s. 3–4).

Beauvoirs filosofi forklarer hvorfor det vanligvis er kvinner som brenner for en slik kjærlighetsunion: Unionen representerer nemlig en mulighet til å overskride den immanensen hun er innestengt i (Beauvoir, 2000, s. 704). Det kvinnen vil, er å bli ett med den som har makt og mulighet til å transcendere. Slik kommer også hun, via et mellomledd, i kontakt med den transcendensen hun ikke har tilgang til på egenhånd. Hennes liv får dermed en slags mening: «Gjennom ham blir mørket forandret til lys», skriver Beauvoir, «hun synker ikke lenger ned i et mørkt hav, hun blir løftet på vinger, opphøyet mot himmelen» (2000, s. 753). I unionen søker kvinnen altså ikke en beslektet sjel, men en slags frelser. Det er derfor hun påtar seg å tilfredsstille hans behov. Ved å gjøre seg til en nødvendig del av hans liv, forsøker hun å bli permanent integrert i hans eksistens. Slik kan hun opprettholde sin pseudo-transcendens. Hun oppnår ofte økonomisk og sosial sikkerhet gjennom unionen, og fordi hennes rolle allerede er definert slipper hun også å ta selvstendige valg. Hennes eksistens blir tilsynelatende rettferdiggjort av andre, men dette er et bedrag (Beauvoir, 2000, s. 279). Hun betaler en høy pris; hun lever ikke som et fritt menneske.

Heller ikke fra mannens perspektiv er kvinnens forsøk på å danne en kjærlighetsunion udelt positivt. Siden hun i utgangspunktet forguder ham – han er jo Den første – ser hun ikke hans sårbarhet. Hun er ikke hans venn, han har ikke lov til å feile. Men så, når hun etter hvert oppdager at han er feilbarlig, forakter hun ham, alt han gjør er galt: «Ridderen som drar mot nye utfordringer fornærmer sin dame, men hun forakter ham hvis han blir sittende ved hennes føtter» (Beauvoir, 2000, s. 762). Dette er et av den inautentiske kjærlighetens smertefulle paradokser; «når guden er tatt til fange mister han sin guddommelighet» (Beauvoir, 2000, s. 762). Selv om mannen er privilegert i forhold til kvinnen fordi han har mer frihet, kan heller ikke han realisere seg som et fritt menneske i en inautentisk relasjon.⁸ Betrakter mannen kvinnen som et vedheng til seg selv, er hans kjærlighet ikke rettet mot en annen person, men til et utvidet selv (Westlund, 2009). Da handler unionen, fra mannens side, om en form for egenkjærlighet. I en slik enhet vil han ikke kunne overskride egenkjærligheten, skriver Beauvoir, og dermed ikke oppleve ekte kameratskap. Til det trenger han en likeverdig partner. Dessuten, dersom hans maskuline identitet og dominante posisjon er avhengig av kvinners underlegenhet er også han ufri. Mannen som styres av tradisjonelle maskuline idealer, lever altså også inautentisk, ute av stand til å oppleve ekte kjærlighet

7. Dette står i motsetning til Kants syn, påpeker Hegel, for hvem ekteskapet er en avtale mellom kvinne og mann, og som mener at dette «kjønnsfellesskapet er den gjensidige bruk et menneske gjør av et annets kjønnsorgan og evne». Kants syn gir relasjonen et instrumentelt preg, poengterer Hegel (2006, s. 118). At to parter blir en enhet gjennom ekteskapet er for øvrig også en del av forklaringen på hvorfor voldtekt på Beauvoirs tid ikke ble ansett å kunne finne sted i ekteskapet

8. Beauvoirs poeng resonnerer med (blant andre) Mary Wollstonecraft, Harriet Taylor og John Stuart Mill, som også beklaget mangelen på likeverd og likestilling i romantiske relasjoner, og skaden dette kan ha på begge parter – om enn på ulik måte og ulik grad.

(Pettersen, 2017; 2020a). I den inautentiske kjærligheten er begge parasitter som kamouflerer, hver på sitt vis, sin gjensidige avhengighet (Beauvoir, 2015, s. 76).

5. Mødres kjærlighet

Det er ikke bare i den inautentiske romantiske kjærligheten kvinner søker en evig og altoppslukende union, det skjer også i den myteomspunne «morskjærligheten». Slik Beauvoir ser det, har morskjærligheten «ikke noe naturlig ved seg» (2000, s. 624). Mødre kan selvfølgelig elske sine barn, men en spontan og betingelsesløs kjærlighet til avkommet er ikke iboende i alle kvinner eller i alle mødre. En mors kjærlighet til sitt barn er «definert av hele hennes situasjon, og av den måten hun tar den på» (Beauvoir, 2000, s. 611). Mødres situasjon er jo svært forskjellig, noen ganger er barnet en glede, andre ganger en forbannelse. I mødres kjærlighet til barn er det imidlertid kjønnede forskjeller, og også disse kan forklares gjennom begrepene transcens og immanens.

For mødre er det ofte mer stas med en sønn, hevder Beauvoir. Grunnen er at gjennom ham kan hun «eie verden». Etter hvert skal nemlig sønnen transcendere, og da er hun på et vis med. «Husene hun ikke har bygget, de landende hun ikke har utforsket, de bøkene hun ikke har lest, skal han gi henne. Gjennom ham skal hun eie verden, men på betingelse av at hun eier sin sønn» (2000, s. 618). Også gjennom sønner kan kvinner som er mødre altså erfare en psevd-transcens. Hun har imidlertid et tvetydig forhold til sønnens transcens, hun vil også holde ham tilbake. For når han stekker seg mot verden, vender han seg også bort fra henne. Hun vil, skriver Beauvoir, at han «skal herske over verden, men knele fremfor henne» (2000, s. 618). Denne ambivalensen gjør at hennes oppdragelse og signaler til ham blir motstridene. Han slipper likevel ganske lett unna morens forsøk på å holde ham i sin verden, for «sed og skikk og samfunn oppmuntrer ham» til løsrivelse (2000, s. 618). Løsrivelse er mye vanskeligere for døtrene. De er ofte fullstendig overlatt til moren, og tradisjonelle normer tilsier at de skal forbli i immanensen. Ambivalensen overfor døtrene består i at moren vil ha døtrene ut av sitt eget univers, både fordi de vil herske der alene og fordi de vil gi døtrene andre muligheter enn de selv hadde. Samtidig motsetter de seg også døtrenes løsrivelse; hvorfor skal datteren nyte det de selv ikke har fått? (Beauvoir, 2000, s. 618–621).

Når mødre ikke kan transcendere, kan de altså forsøke å leve og rettferdiggjøre sin eksistens gjennom barna. Sønnen blir en stedfortreder, datteren en dobbeltgjenger, og kjærligheten preges av dette. «Det ville naturligvis være til barnets beste at moren var en fullstendig, ikke en lemlestet person, en kvinne som finner en fullbyrdelse i arbeidet og i sitt forhold til felleskapet, slik at hun ikke tyrannisk prøver å fullbyrdes gjennom barnet» (Beauvoir, 2000, s. 625). Men gitt mødrenes situasjon, hvorfor skulle de gi slipp på det eneste de noen gang har hersket og hatt autoritet over? (Beauvoir, 2000, s. 622). Å stenge kvinnen inne i morsrollen med myter om en naturlig morskjærlighet som påstår «at en lov innskrevet i himmelen eller i jordas indre krever at mor og barn utelukkende tilhører hverandre» er «en dobbel og skjebnesvanger undertrykkelse» av kvinnen (Beauvoir, 2000, s. 626). Det gjør mors kjærlighet til barn inautentisk. «Foreldrenes forhold til barnet må være fritt villet, akkurat som forholdet mellom ektefellene» (Beauvoir, 2000, s. 626).

Når kjærlighet til ektefelle og barn blir fåfengt, kan kvinnen selvsagt søke kjærlighet i andre relasjoner; hun kan få seg en elsker og hun kan inngå vennskap med andre kvinner. Men vanligvis er heller ikke forholdet til elskeren basert på gjensidig frihet fordi «samfunnet forveksler en fri kvinne med en lettsindig kvinne; selv elskeren har vondt for å anerkjenne den friheten han drar fordel av; han foretrekker å tro at hans elskerinne har gitt

etter» (Beauvoir, 2000, s. 656). Dessuten vil trolig kvinnen også i denne relasjonen forsøke å skape en union ved å gjøre seg til et objekt for elskereren. Og venninnene, de «er fangekamerater, de hjelper hverandre med å holde ut i fengselet, ja til og med å forberede flukten» (Beauvoir, 2000, s. 646). «Sammen er de vendt mot menneskes verden, hvis verdier de ønsker å tilegne seg, hver og en for seg. Forholdet mellom dem er ikke basert på deres særegenheter, men blir umiddelbart opplevd i sin alminnelighet» (Beauvoir, 2000, s. 645). Både elskereren og venninnene kan altså «hjelpes til med å tåle [ekteskapets] begrensninger, men de overskrider dem ikke. Alt dette er en falsk flukt som på ingen måte lar kvinnene virkelig få styring over sin egen skjebne» (Beauvoir, 2000, s. 656). Ingen av partene har fattet det Ibsens Nora forsto da hun bestemte seg for å forlate Helmer, «at før hun kan være hustru og mor, må hun først bli en person» (Beauvoir, 2000, s. 576–577).

6. Den patriarkalske kjærlighetsunionen

Beauvoirs fenomenologiske beskrivelse og påfølgende analyse av hvordan kvinner erfarer kjærlighet kan leses som en feministisk kritikk av synet på kjærlighet som union. For det første er det umulig, med utgangspunkt i Beauvoirs filosofi, at to individers frihet smelter sammen til en. Hvert enkelt menneske, inkludert kvinner, har sin egen ontologiske frihet. Den skiller mennesker fra hverandre og gjør hver av dem autonome (Pettersen, 2010). For det andre, når en slik union likevel forsvares, får Beauvoirs analyse oss til å spørre hvordan «sammensmeltningen» skal foregå i en kontekst der kvinnen forventes å gi avkall på sin frihet, oppgi sitt unike «jeg» for å inngå i et «vi». Robert Nozick bemerker riktignok at i dannelsen av kjærlighetsunionen blir kvinners «jeg» del av et «vi», for menn blir «vi» en del av deres «jeg». Dette skyldes at menn tradisjonelt har vært forsørgere, mens kvinner har engasjert seg i relasjoner (Nozick, 1989). Han problematiserer imidlertid ikke den asymmetrien som oppstår når bare mannen i unionen kan fortsette å være et suverent subjekt, mens kvinnen lukkes inne og hindres i å transcendere. For mannen i unionen er kjærligheten til kvinnen bare én verdi blant andre som han integrerer i sin allerede etablerte eksistens, mens kjærlighetsunionen for kvinnen innebærer en «fullstendig tilbaketreden til fordel for en herre» (Beauvoir, 2000, s. 746). Det som skjer i dannelsen av unionen er altså ingen «sammensmeltning» av viljer og interesser, men en undertrykking av den ene partens vilje og interesser. Kjærlighetsunionen er ikke egalitær, det er patriarkalsk relasjon hvor kvinner enten ikke tillegges frihet, eller forventes å oppgi den fordi «mannen er familiens overhode» og derfor kan representere denne enheten (Hegel, 2006, s. 225).

Fordi myten om kvinnen som Den andre har vært gjennomgripende i vår kultur, finner vi ikke bare elementer av den patriarkalske unionstenkingen i romantisk kjærlighet. Også i roller som hustru, mor, datter og troende er det forventet at kvinnen skal hengi seg til andre (Pettersen, 2010; 2011). I disse relasjonene er hun lenket til en annen. Når hun likevel ikke bryter disse lenkene, men faktisk vokter om disse tilknytningene, er det fordi det bare er gjennom slike bånd at hennes eksistens blir tillagt mening (Beauvoir, 2000, s. 819). En kvinne som hengir seg, som søker transcendens gjennom en stedfortreder, tar imidlertid ikke ansvaret for sin egen frihet og blir heller ikke anerkjent som et fritt subjekt med egne mål slik den eksistensialistiske etikk fordrer. Dermed blir kjærligheten inautentisk. For å endre dette må voksne partnere anerkjenne hverandre som likeverdige subjekter. Og barnet, det må elskes som et subjekt, da vil det forhåpentligvis komme til å betrakte både seg selv og sine omsorgspersoner som sådanne. Den autentiske kjærligheten må med andre ord grunnlegges på den moralske friheten. Først da vil kjærligheten favne, ikke undertrykke, menneskets natur.

7. Tvetydigheten

Slik Beauvoir ser det, har hvert menneske en dobbel natur. Den ene deler vi med våre medmennesker. Det er den som ansporer oss til felles anstrengelser for fremtiden, til å sette kollektive mål. Uten kollektive handlinger og ambisjoner ville mennesket bare være en ubetydelig skapning blant alle andre skapninger. Men, hvis vi bare verdsetter kollektivet og en fjern fremtid og ikke tillegger det konkrete individet mening, vil også vår verdi som menneske blir annullert. For hver av oss har også en annen, og helt enestående natur som vi ikke deler med noen andre. Den utspiller seg innenfor ett unikt liv og kan bare begrenses av døden (Beauvoir, 2015, s. 76–80). På samme måte som forståelsen av «menneskeheten» må romme denne doble naturen, er det slik vi også må begripe kjærligheten. I våre egne liv er det kjærlighet, kjærlighet gitt og fått, som gir oss muligheten til å skape en slik paradoksal syntese mellom det faktum at vi både er unike individer og del av menneskeheten (Beauvoir, 2015, s. 77). Vår menneskelighet kan bare realiseres fullt ut når begge disse naturene får utspille seg, når de ikke splittes eller undertrykkes. Det er nettopp anerkjennelsen av denne doble naturen som utgjør den autentiske kjærligheten.

Autentisk kjærlighet inneholder altså to komponenter som den inautentiske kjærligheten mangler. Den ene er den gjensidige anerkjennelsen av hverandres unike natur, den andre den gjensidige anerkjennelsen av hverandre som like (Pettersen, 2017). At vi både er like og forskjellige er ingen selvmotsigelse, det er en del av Beauvoirs metafysikk; mennesket og menneskets situasjon er tvetydig. Vi er suverene og unike subjekter, men samtidig bare en ørliten del i et kollektiv vi er helt avhengig av; vi er dødelige og underlagt naturens vilkår, men har en bevissthet som kan gripe det tidløse og bevege seg både i fortid og fremtid (Beauvoir, 2009, s. 91). De fleste filosofer har forsøkt å skjule denne tvetydigheten, enten ved å lage et hierarki, tildekke noen aspekter eller smelte dem sammen. Men vi må ta inn over oss at menneskets situasjon er tvetydig, for det «er i kunnskapen om vårt livs autentiske situasjon vi må hente styrke til å leve og grunner til å handle» (Beauvoir, 2009, s. 92). Fordi tvetydigheten for Beauvoir er ontologisk gitt, er hennes eksistensialisme også en tvetydighetens filosofi. Denne tvetydigheten må ikke forstås som at hennes filosofi er bygd på dikotomier eller motsetninger, men på en ureduserbar ontologisk ambivalens. Dette gjør at kjærlighet kan beskrives både som en høyst individuell og unik opplevelse, og som en vanlig fellesmenneskelig erfaring, fylt med både glede og angst, sjenerøsitet og eiesyke.

Den ambivalensen som inngår i Beauvoirs filosofiske analyse av kjærligheten gjør at vi også får øye på de dype etiske dilemmaene mellom for eksempel autonomi og partnerskap, frihet og forbundethet, rettferdighet og omsorg som kjærligheten avstedkommer. Beauvoirs analyse er dessuten en viktig påminnelse om at disse kjærlighetsparadoksene ikke utspiller seg i et filosofisk vakuum, men i situasjoner hvor den konkrete friheten er ulikt fordelt: Noen kan sette seg egne mål og har mulighet til å etterstrebe dem, andre må tre tilbake.

8. Anerkjennelse av individualitet

Den ene bestanddelen av den autentiske kjærligheten er altså at de elskende anerkjenner hverandres individualitet. Partene er ikke mystifisert, autentisk kjærlighet er derfor ikke blind. De elskende ser hverandres mangler og begrensninger, de betrakter ikke den andre som en overjordisk og allmektig frelser eller som en selvoppofrende tjener. Den autentiske kjærligheten er kun en mellommenneskelig relasjon bestående av to ulike og feilbarlige, men like frie, individer (Beauvoir, 2000, s. 758). Hvis den ene parten, tradisjonelt kvinnen, forsaker sin individualitet kan hun ikke bli elsket for den hun er. Hvis den andre, vanligvis

mannen, blir opphøyet og idolisert fordi han representerer makt og transcendens elskes heller ikke han for sin singularitet.

Både den forsakende og den tilbedende kjærligheten er inautentiske og ødeleggende (Beauvoir, 2000, s. 800) fordi de individuelle forskjellene så vel som den andres humanitet ikke anerkjennes. Det samme gjelder ofte den lidenskapelige kjærligheten. Den lidenskapelige er kun opptatt av objektet for sin lidenskap og nøler ikke med å behandle den elskede som en ting. Denne kjærligheten er besettende og tyrannisk fordi den lidenskapelige forsøker å oppheve avstanden mellom seg selv og den som elskes, samt å forhindre at andre oppdager den elskedes verdi (Beauvoir, 2009, s. 125). «Alt annet er ubetydelig, så hvorfor ikke forråde, drepe, bruke vold» (Beauvoir, 2009, s. 126). Den lidenskapelige aksepterer ikke at det er forskjeller mellom dem, en avstand som ikke kan oppheves, og at de begge er frie. Både når det som er likt og det som er ulikt viskes ut, er det som uttrykkes ikke kjærlighet til den andre som person. Det er bare når lidenskapen også er sjenerøs, at autentisk kjærlighet kan oppstå:

[Å] elske ham autentisk, det er å elske ham i hans annethet, og i den friheten som han unnslipper i. Da er kjærlighet å gi avkall på ethvert eierskap [...]. Lidenskap omdannes til autentisk frihet bare hvis man [vil at den elskedes] eksistens skal finnes for andre eksistenser, og ikke vil begrave den langt inne i forsegværen. (Beauvoir, 2009, s. 126–127)

9. Den fysiske kjærligheten

For at kjærligheten skal være autentisk, må den andre betraktes som et fritt og likeverdig menneske. Men kjærlighet er ikke bare en respons på «en generisk verdi vi alle deler» (Roland, 2021). For å elske, må den andre også fremstå som unik, kontingent og uerstattelig. Dette kan skje i ulike relasjoner, og i den livsverden Beauvoir undersøker forekommer det oftest i enkelte vennskap og i lesbisk kjærlighet. Grunnen er at kvinnen ikke forventes å være Den andre i disse relasjonene. Ekte kjærlighet kan videre være platonisk så vel som fysisk (Beauvoir, 2015, s. 78–79). Fysisk kjærlighet må altså ikke være del av autentisk kjærlighet, men også den fysiske kjærligheten kan være autentisk så vel som inautentisk.

Dersom seksualitet utspiller seg i en relasjon hvor individuelle forskjeller utviskes, er den inautentisk. Grunnen er at den fysiske kjærligheten da ikke rettferdiggjøres av individene, «men av Gud eller av samfunnet» (Beauvoir, 2000, s. 521). Ekteskapet er ofte en slik relasjon, mener Beauvoir, «fordi det forvandler en utveksling som bør være grunnlagt på en spontan utfoldelse til fastlagte rettigheter og plikter». Det tradisjonelle ekteskapet gir dermed «kroppene et instrumentelt, det vil si nedverdiggende, preg» (Beauvoir, 2000, s. 521). Den autentiske fysiske kjærligheten får nemlig «sin makt og verdighet fra den gleden elskerne gir og tar i en gjensidig bevissthet om sin frihet; da er ingen ting av det de gjør avskyelig, for ingen av dem må finne seg i det, de vil det i storsinn» (Beauvoir, 2000, s. 521).

Autentisk fysisk kjærlighet kan selvfølgelig også finne sted innenfor ekteskapet, men selve ekteskapsprinsippet er uansett uanstendig, poengterer Beauvoir; det innbyr til fortrengninger og løgner. Kjærlighet kan nemlig aldri være en plikt, slik eksempelvis Kierkegaard hevder (1999, s. 163). «Det er med fysisk kjærlighet som med vennskap; for at den skal være ekte, må den først og fremst være fri» (Beauvoir, 2000, s. 567):

Sannheten er at den fysiske kjærligheten hverken kan behandles som et absolutt mål eller som bare et middel; den kan aldri rettferdiggjøre et liv, men den kan heller ikke rettferdiggjøres av utenforstående. Det vil si at den burde spille en episodisk og selvstendig rolle i ethvert menneskeliv. Det vil si at den fremfor alt bør være fri. (Beauvoir, 2000, s. 524)

At også den fysiske kjærligheten bør være fri er ikke ensbetydende med at partene ikke kan være monogame, for det å være fri er ikke det samme som å være impulsiv. Men trofasthet må velges, ikke påtvinges. Å velge monogami kan nettopp fremheve og opprettholde partenes særegenheter for hverandre, det kan gjøre den andres fysiske nærvær unikt og uerstattelig (Beauvoir, 2015, s. 78–79). Trofasthet gjør at det finnes noen erfaringer partene bare deler med hverandre. De skaper sin egen unike historie og gjør dermed relasjonen og partneren eksepsjonell. Det kan i tur opprettholde den erotiske tiltrekningen fordi erotikkens viktigste karakteristika, slik Beauvoir ser det, nettopp er bevegelsen mot den andres singularitet. Det tradisjonelle ekteskapet reduserer imidlertid ektefellene til objekter for hverandre og gjør dem dermed utbyttable. Ingen genuin utveksling mellom dem er mulig, i en slik relasjon finnes ingenting å gi, ingenting å erobre (Beauvoir, 2000, s. 522). Mangelen på individualitet, fraværet av gjensidig anerkjennelse av hverandres særegenheter bidrar ifølge Beauvoir til å drepe kjærligheten i det tradisjonelle ekteskapet. Derfor er det å «forene ekteskap og kjærlighet [...] et slikt kunststykke at det trengs intet mindre enn en guddommelig inngripen for å greie det» (Beauvoir, 2000, s. 510).

10. Den autentiske kjærligheten

For å oppnå ekte kjærlighet er altså anerkjennelsen av den andres individualitet nødvendig, men ikke tilstrekkelig (Pettersen, 2017). I tillegg må, som vi allerede har vært inne på, også den andres likeverd anerkjennes. Å anerkjenne et menneskes likeverd innebærer, for Beauvoir, å tilskrive den andre humanitet; også den elskede er et fritt og suverent subjekt med sin egen plass i menneskeheten. Kjærlighet kan ikke endre det faktum at det mest karakteristiske trekket ved mennesket er vår frihet. Derfor er den autentiske kjærligheten ikke besittende, den som elsker forsøker ikke å eie eller kontrollere den andre og oppgir heller ikke sin egen frihet. Autentisk kjærlighet er alltid fritt valgt, og den vedlikeholdes gjennom en kontinuerlig og frivillig fornyelse:

Ekte kjærlighet burde baseres på den gjensidige anerkjennelsen av to friheter; da ville hver av de elskende oppfatte seg både som seg selv og som den andre; ingen ville gi avkall på sin transcendens, ingen ville redusere seg selv, de ville sammen avdekke verdier og mål i verden. For begge ville kjærligheten være en åpenbaring [...] og en berikelse av universet. (Beauvoir, 2000, s. 771)

Bare når kjærligheten er autentisk vil den for kvinnen «som for mannen bli en kilde til liv og ikke en dødelig fare» (Beauvoir, 2000, s. 773). Men hva skal til for å etablere en slik kjærlighet? Da må også kvinnen eksistere for-seg-selv, i sine egne og i andres øyne. Det ville innebære at hun var «økonomisk uavhengig, at hun styrte mot egne mål og at hun overskred seg selv mot fellesskapet uten mellomledd» (Beauvoir, 2000, s. 772).

Den autentiske kjærlighetsrelasjonen er en miniatyrgave av menneskeheten, og også her gjelder den eksistensialistiske etikken. Den autentiske kjærligheten aksepterer nemlig den ontologiske friheten, innskrenker ikke den konkrete friheten og respekterer den moralske friheten. Ved å respektere *egen* frihet, tar begge (de voksne) partene i relasjonen selv ansvaret for ikke å være underdanige, det forhindrer at den ene hengir seg til den andre slik tilfellet er i den inautentiske kjærligheten. Ved å respektere den elskedes frihet avstår videre den som elsker fra å dominere, kontrollere og undertrykke den andre. Det er denne gjensidige anerkjennelsen av hverandre som to like, men samtidig forskjellige subjekter, som er det mest karakteristiske trekket ved den autentiske kjærligheten. Den er grunnlagt på moralsk frihet fordi begge vil både sin egen og den andres frihet. I den autentiske kjærligheten må våre handlinger og holdninger ikke lukke fremtiden, hverken vår egen eller andres.

11. Kjærlighet er ikke alt

Når begge parter anerkjenner seg selv og den andres plass i menneskeheten; som likeverdige med alle andre, hverken mer eller mindre, og samtidig som helt unike, først da kan autentisk kjærlighet oppstå. Dersom de elskende holder fast ved sin individualitet og utvetydig hevder sin egen og andres frihet, er ekte kjærlighet mulig. Med dette synet skiller Beauvoir seg tydelig fra Sartre som mener at ekte kjærlighet er et umulig prosjekt. Våre friheter er og forblir adskilte, mener Sartre, derfor er vi dømt til ensomhet eller til å stå i uløselig konflikt med den andre (Sartre, 2005, s. 385). Beauvoir fastslår at hun «ikke a priori vil nekte for at eksistenser på samme tid kan være adskilte og knyttet til hverandre» (2009, s. 98). Å være knyttet til andre i en kjærlighetsrelasjon innebærer altså ikke at egen frihet eller vilje utslettes. Separate friheter kan nemlig velge å alliere seg. Med dette utfordrer Beauvoir også unionsteoriene; synet på kjærlighet som en enhet hvor to smelter «sammen til én person, til to-i-ett» (Hegel, 2006, s. 214; Nozick, 1989; Platon, 2007, s. 44). For Beauvoir er en slik union hverken mulig eller ønskelig, autentisk kjærlighet utspiller seg bare i en likeverdig relasjon.

Beauvoir finner altså en vei mellom teorien om kjærlighet som et mislykket prosjekt fordi hver suverene frihet forsøker å hevde seg selv som det eneste herskende subjekt og teorien om at friheter kan fusjoneres. Det er fordi Beauvoir har et annet syn på frihet enn både Sartre og unionsforsvarerne: «Friheter er hverken forent eller motstridene, der er adskilte» forklarer hun (2009, s. 50). Selv om vi ikke kan smelte våre ontologiske friheter sammen, følger det ikke at de for alltid må være alene eller i evig konflikt med andre friheter. Den autentiske kjærligheten er relasjonell; vi er subjekter i verden som velger hvordan vi vil omgås:

Bare mennesket kan være menneskets fiende, bare mennesket kan ta fra et annet menneske betydningen av dets handlinger og dets liv, fordi det også bare er mennesket som kan bekrefte et annet menneske i dets eksistens og virkelig anerkjenne det som frihet. (Beauvoir, 2009, s. 135)

Autentisk kjærlighet er en gjensidig utveksling mellom to likeverdige friheter. En slik egalitær kjærlighet forutsetter vennskap, skriver Beauvoir, og fortsetter: «Jeg tror på en likeverdig kjærlighet hvor kvinnen ikke avstår fra den fine rollen som en alliert, og hvor mannen er villig til å ta på seg den samme rollen» (2015, s. 78). Denne kjærligheten er det mest komplekse forholdet vi kan ha til en annen, og det er gjennom den paradoksale foreningen som oppstår når vi gjensidig anerkjenner hverandre som unike og uerstattelige, men likevel frie, at vår menneskelighet realiseres. Dette er ingen utopi, presiserer Beauvoir (2000, s. 577), men for at kjærlighet skal kunne erfares og oppleves slik må de elskende, uavhengig av kjønn, oppfatte seg selv og partneren som likeverdige, og de må utvetydig handle deretter. Begge må altså anerkjenne den moralske friheten.

Selv om autentisk kjærlighet ikke bare er mulig, men også noe fantastisk, en åpenbaring og et mirakel som kan realisere vår menneskelighet, så er den likevel ikke alt. I *Mandarinene* (1993, først utgitt i 1954) skriver Beauvoir nettopp det: «Kjærlighet er ikke alt» (1993, s. 460). Dette står i kontrast til Kierkegaard som hevder at «det å elske menneskene er dog det eneste som er verdt å leve for, uten denne kjærligheten lever du egentlig ikke» (1999, s. 180). For Beauvoir står nemlig også en altoppslukende kjærlighet i veien for et autentisk liv. Ekte kjærlighet er ikke totalt selvfornektende og oppofrende slik Kierkegaard fremstiller den, (1999, s. 79, 170), og den er heller ikke grådig eller fullstendig oppslukende. For det å inngå i en kjærlighetsrelasjon er, når alt kommer til alt, bare én blant mange mulige måter å leve på. Visst kan det være fantastisk å utforske verden og sette seg mål sammen med en elsket

person, men det kan også være en «vidunderlig snarvei» (Beauvoir, 2015, s. 101) til transcendens der vi risikerer å miste alle andre prosjekter. Da blir også den autentiske kjærligheten en felle. For hvis den autentiske kjærligheten skulle være alt, ville den bli transformert til et totaliserende, lukket og innadvendt prosjekt. Følgelig kan også autentisk kjærlighet bli inautentisk, et fall tilbake til immanens:

Hvis et elskende par sammen oppslukes av den absolutte lidenskap, fornedres hele friheten til immanens; bare døden kan da bringe en løsning; det er en av betydningene i myten om Tristan og Isolde. Et elskende par som retter seg utelukkende mot hverandre er allerede døde; de dør av kjedsomhet. (Beauvoir, 2000, s. 762)

Når transcendens faller tilbake til immanensen, skjer det en degradering fra eksistensen til i-seg-selv og av friheten til faktisitet. Dersom subjektet faktisk samtykker til fallet, er dette en moralsk svikt. Dersom fallet fra transcendens til immanens blir påtvunget subjektet, tar det form av frustrasjon og undertrykkelse. I begge tilfeller er det et absolutt onde (Beauvoir, 2000, s. 47–48). Når kjærligheten, ikke friheten, opphøyes til noe absolutt, gjør partene både seg selv og den andre ufri. De lukker seg inne, og bryr seg ikke lenger om den verden de er en del av. Det er ingen stor forskjell på den ideologiske, religiøse eller lidenskapelige personen som er villig til å ofre alt for sin overbevisning og blir en farlig og undertrykkende fanatiker, og de to elskende som betrakter alt annet enn deres egen kjærlighet som uvesentlig. Det er først når friheten selv settes som det høyeste målet at vi legger selve fundamentet for å kunne velge autentisk fremfor inautentisk kjærlighet. Autentisk kjærlighet finnes nemlig bare dersom det også finnes frihet. Med andre ord; det er frihet, ikke kjærlighet, som er alt.

Referanser

- Arp, K. (2001). *The Bonds of Freedom*. Open Court Press.
- Beauvoir, S. de (1993). *Mandarinene*. Pax.
- Beauvoir, S. de (2000). *Det annet kjønn*. Pax.
- Beauvoir, S. de (2006). *Diary of a Philosophy Student. Volume 1, 1926–27*. B. Klaw, S. Le Bon de Beauvoir, M.A. Simons & M. Timmermann (Red.), University of Illinois Press.
- Beauvoir, S. de (2009). *Phyrrhus og Cineas. Tvetydighetens etikk*. Pax.
- Beauvoir, S. de. (2015). *Feminist Writings*. University of Illinois Press. <https://doi.org/10.5406/illinois/9780252039003.001.0001>
- Beauvoir, S. de. (2021). *De uadskillelige*. Pax.
- Coontz, S. (2006). *I gode og onde dager. Ekteskapets historie*. Gyldendal.
- Deutsch, H. (1946). *The Psychology of Women: A Psychoanalytic Interpretation*, vol. 2. Grune and Stratton.
- Freud, S. (1995). The Economic Problem of Masochism. I M.A.F. Hanly (Red.), *Essential Papers on Masochism*, (s. 274–285). New York University Press.
- Hegel, G.W.F. (2006). *Rettsfilosofien*. Vidarforlaget.
- Hirschmann, N.J. (2003). *The Subject of Liberty: Toward a Feminist Theory of Freedom*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.1515/9781400825363>
- Kierkegaard, S. (1999). *Kjærlighetens Gjæringer*. Spartacus Forlag AS/Andresen & Butenschøn.
- Lomas, T. (2018). The flavours of Love: A cross-cultural lexical analysis. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 48(1), 134–153. <https://doi.org/10.1111/jtsb.12158>
- Marino, P. (2019). *Philosophy of Sex and Love*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429423000>
- Masham, D. (1696). *A Discourse concerning the love of God*. Early Modern Philosophy. <https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/masham1696.pdf>
- Merleau-Ponty, M. (1994). *Kroppens fenomenologi*. Pax.
- Nozick, R. (1989). Love's Bond. I *The Examined Life: Philosophical Meditations*, (s. 68–86). Simon & Schuster.

- Pettersen, T. (2009). Simone de Beauvoirs etikk. Innledning. I Simone de Beauvoir, *Phyrrhus og Cineas. Tvetydighetens etikk*, (s. 7–28). Pax.
- Pettersen, T. (2010). Acting for Others. *Simone de Beauvoir Studies*, 26(1), 18–27. <https://doi.org/10.1163/25897616-02601005>
- Pettersen, T. (2011). *Filosofiens annet kjønn*. Pax.
- Pettersen, T. (2015). Existential Humanism and Moral Freedom in Simone de Beauvoir's Ethics. I T. Pettersen & A. Bjørnsnøs (Red.), *Simone de Beauvoir – A Humanist Thinker*, (s. 69–91). Brill/Rodopi. <https://doi.org/10.1163/9789004294462>
- Pettersen, T. (2017). Love – According to Simone de Beauvoir. I N. Bauer & L. Hengehold (Red.), *A Companion to Simone de Beauvoir* (s. 160–173). Wiley Blackwell. <https://doi.org/10.1002/9781118795996.ch13>
- Pettersen, T. (2020a). Simone de Beauvoir and the “Lunacy Known as 'Philosophical System'”. I S. Thorgeirsdottir & R. Hagenruber (Red.), *Methodological Reflections on Women's Contribution and Influence in the History of Philosophy*, Women in the History of Philosophy and Science 3, Springer Nature Switzerland AG, 125–145. https://doi.org/10.1007/978-3-030-44421-1_9
- Pettersen, T. (2020b). Den gamle (mannen) som Den andre. Feministisk filosofi og metode i Simone de Beauvoirs *Alderdommen* og *Det annet kjønn*. *Norsk filosofisk tidsskrift*, 55(4), 224–241. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2901-2020-04-02>
- Pettersen, T. (2020c). Caring for More Than Humans: Ecofeminism and Care Ethics in Conversation. I Odin Lysaker (Red.), *Between Closeness and Evil: Festschrift in Honor of Arne Johan Vetlesen* (s. 183–213). Scandinavian University Press.
- Pettersen, T. (2021). Feminist Care Ethics: Contributions to Peace Theory. I T. Väyrynen, É. Féron, P. Medie, S. Parashar & C. Confortini (Red.), *Routledge Handbook of Feminist Peace Research*, 28–39. <https://doi.org/10.4324/9780429024160-4>
- Platon. (2007). *Drikkegildet i Athen. Symposion*. Bokklubben.
- Roland, M. (2021). Kjærlighet og respekt. *Norsk filosofisk tidsskrift*, 56(1), 7–18. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2901-2021-01-02>
- Sartre, J.P. (2005). *Being and Nothingness*. Routledge Classics.
- Schopenhauer, A. (1851). *On Women*. <http://www.theabsolute.net/misogyny/onwomen.html>
- Shanley, M.L. (2004). *Just Marriage*. Oxford University press.
- Westlund, A.C. (2009). Deciding Together. *Philosopher's Imprint*, 9(10), 1–17.